

มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจแฟรนไชส์

นางสาวปรีศนา จีรวัดมนพร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-4670-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I21509761

126 MAY 2008

LEGAL MEASURES ON SUPERVISION OF FRANCHISE BUSINESS

Miss Prisana Chirawatthanaporn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws in Laws

Faculty of Law

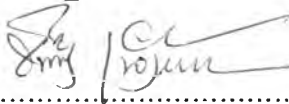
Chulalongkorn University

Academic Year 2003

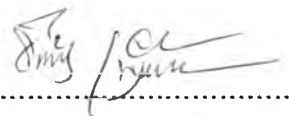
ISBN 974-17-4670-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจแฟรนไชส์
โดย นางสาวปรีศนา จีวัฒน์นพร
สาขาวิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ลำเรียง เมฆเกรียงไกร

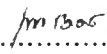
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณะบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธิติพันธ์ เชื้อบุญชัย)

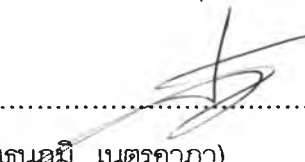
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธิติพันธ์ เชื้อบุญชัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ลำเรียง เมฆเกรียงไกร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ชวลิต อัดถศาสตร์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษ สุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล)

..... กรรมการ
(คุณธนภูมิ เนตรอาภา)

ปริศนา จิรวัดมนพร : มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจแฟรนไชส์.

(LEGAL MEASURES ON SUPERVISION OF FRANCHISE BUSINESS)

อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์สำเรียง เมฆเกรียงไกร, 240 หน้า. ISBN 974-17-4670-9

โดยหลักกฎหมาย สัญญาแฟรนไชส์เกิดขึ้นตามหลักเสรีภาพของการแสดงเจตนาของคู่สัญญา แต่เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจและอำนาจการต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งสัญญาแฟรนไชส์ที่ใช้บังคับมักถูกกำหนดโดยผู้ให้สิทธิแต่เพียงฝ่ายเดียว จึงทำให้ผู้รับสิทธิถูกเอารัดเอาเปรียบจากข้อกำหนดหรือเงื่อนไขต่างๆในสัญญาประกอบกับการที่ผู้รับสิทธิเข้าทำสัญญาโดยไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแฟรนไชส์ของผู้ให้สิทธิอย่างเพียงพอจึงทำให้ผู้รับสิทธิถูกหลอกลวงและเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย

จากการศึกษาพบว่า แม้ปัจจุบันการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์จะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชนมากขึ้น แต่ยังไม่มีความมาตรการหรือบทบัญญัติกฎหมายใดๆที่มากำกับดูแลการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์เป็นการเฉพาะ ทั้งในเรื่องของข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในสัญญา, การขายแฟรนไชส์หรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้ผู้ให้สิทธิต้องเปิดเผยข้อมูลแฟรนไชส์ต่อผู้รับสิทธิหรือผู้ซื้อแฟรนไชส์ รวมถึงธุรกิจแฟรนไชส์มีข้อจำกัดของการปรับใช้กฎหมาย จึงได้เสนอแนะให้มีการออกมาตรการทางกฎหมาย โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ให้สิทธิที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับแฟรนไชส์ที่สำคัญภายในระยะเวลาที่กำหนดต่อผู้รับสิทธิ เช่น ประวัติแฟรนไชส์, ประสบการณ์การดำเนินธุรกิจ, ฐานะทางการเงิน, สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้สิทธิและผู้รับสิทธิ, ค่าธรรมเนียมต่างๆ ฯลฯ เป็นต้น ก่อนการเข้าทำสัญญาแฟรนไชส์ นอกจากนั้นควรมีหน่วยงานของรัฐเข้ามากำกับดูแลธุรกิจแฟรนไชส์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและป้องกันการหลอกลวงในการดำเนินธุรกิจและในการทำสัญญาระหว่างผู้ให้สิทธิและผู้รับสิทธิด้วย

สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2546

ลายมือชื่อนิสิต ปริศนา จิรวัดมนพร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา สมิทธิ์

4386098134 : MAJOR LAWS

KEYWORD : FRANCHISE / DISCLOSURE DOCUMENT / FRANCHISOR / FRANCHISEE /
COMPETITION LAW / FRANCHISE CONTRACT

PRISANA CHIRAWATTHANAPORN : LEGAL MEASURES ON SUPERVISION OF
FRANCHISE BUSINESS. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. SAMRIENG
MEKKRIENGKRAI. 240 pp. ISBN 974-17-4670-9

Under legal doctrine, a franchise contract is a contract done by the expression of wills of the parties. However, the unequal economic positions and bargaining power resulting in an adhesion contract written by the franchisor, the franchisee is often taken advantage through the terms or conditions of the said contract. On the top to that the franchisee tends to be short of the information on the franchisor's business. Therefore the franchisee is often frauded and easily taken into the franchise, and the nature of the franchising also sets a limit to the application of law.

The finding indicates that even though the franchise business has received more support and subsidy from both government and private sectors, there is no specific regulation with respect to the franchise business to supervise franchise business operation. The author, therefore, purposes that a law should be passed to require the franchisor to send major information to the prospective franchisee within certain time limit namely franchise history, franchisor's business experience, franchisor's litigation and bankruptcy history, franchisor's financial information, franchisor and franchisee obligation, fees, etc. prior to the conclusion of the contract. A special government agency to look after franchise business should be set up to ensure fairness and prevent fraud in franchising between them.

Field of Study Law

Student's signature

Academic year 2003

Advisor Signature

กิตติกรรมประกาศ

ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สำเรียง เมฆเกรียงไกร อย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและได้ให้ความช่วยเหลือ ในการให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลงได้ด้วยดีและขอกราบ ขอบพระคุณศาสตราจารย์พิเศษสุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล เป็นอย่างสูงที่ให้ความรู้และแก้ไขรวมทั้ง ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ซึ่งทำให้นเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉัตริพันธุ์ เชื้อบุญชัย ประธานกรรมการ สอบและอาจารย์ชวลิต อัดตศาสตร์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะรวมทั้งความรู้ที่เป็นประโยชน์และกรุณา สละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณคุณธณภูมิ เนตรอากาศ ผู้ช่วยทั่วไปด้านกฎหมายสำนักแฟรนไชส์ บริษัท ซี.พี.เซเวนอีเลฟเว่น จำกัด (มหาชน) ที่กรุณาสละ เวลามาเป็นกรรมการสอบและให้ความรู้พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในธุรกิจแฟรนไชส์ทั้งภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ยิ่งเพื่อประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณคุณวรเดช เลิศโรจน์ปัญญา ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่าย ส่งเสริมธุรกิจแฟรนไชส์ บริษัท ซี.พี.เซเวนอีเลฟเว่น จำกัด (มหาชน) ที่ให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการ ประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์และหอสมุดปรีดี พนมยงค์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และห้องสมุดอื่นๆที่ ผู้เขียนใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และพี่น้องที่คอยให้ กำลังใจและสนับสนุนด้านการศึกษาแก่ผู้เขียนด้วยความรักยิ่งตลอดมา

ปรีศนา จีรวัดมนพร

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช

บทที่

1. บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. สมมติฐาน.....	2
3. ขอบเขตการวิจัย.....	3
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
5. วิธีดำเนินการวิจัย.....	4

2. ลักษณะและประเภทของธุรกิจแฟรนไชส์

2.1 ลักษณะของธุรกิจแฟรนไชส์.....	5
2.1.1 ประวัติความเป็นมา.....	5
2.1.2 นิยามและลักษณะเฉพาะ.....	9
2.1.3 ขั้นตอนในการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์.....	18
2.1.3.1 ในฐานะของผู้ให้สิทธิ.....	18
2.1.3.2 ในฐานะของผู้รับสิทธิ.....	26
2.1.4 ข้อดีข้อเสียของการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์.....	32
2.1.4.1 ข้อดีข้อเสียของระบบแฟรนไชส์ที่มีต่อผู้ให้สิทธิ.....	32
2.1.4.2 ข้อดีข้อเสียของระบบแฟรนไชส์ที่มีต่อผู้รับสิทธิ.....	36
2.1.5 ลักษณะการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทย.....	38

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.2 ประเภทของธุรกิจแฟรนไชส์.....	39
2.2.1 แบ่งตามลักษณะทางการตลาด.....	39
2.2.2 แบ่งตามวิธีการจัดจำหน่าย.....	39
2.2.3 แบ่งตามรูปแบบการดำเนินงาน.....	40
2.2.4 แบ่งตามประเภทของกิจการ.....	41
2.3 ประเภทของธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทย.....	42
2.3.1 แบ่งตามที่มา.....	42
2.3.1.1 ระบบธุรกิจแฟรนไชส์จากต่างประเทศ.....	42
2.3.1.2 ระบบธุรกิจแฟรนไชส์ที่เป็นของคนไทย.....	43
2.3.2 แบ่งตามประเภทธุรกิจ.....	43
2.3.2.1 ธุรกิจที่เกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้า.....	43
2.3.2.2 ธุรกิจที่เกี่ยวกับการให้บริการ.....	45
2.3.3 แบ่งตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจ.....	46
2.3.3.1 การกระจายสินค้า.....	46
2.3.3.2 รูปแบบทางธุรกิจ.....	46
2.3.3.3 การเป็นสาขา.....	46
2.4 สัญญาแฟรนไชส์กับสัญญาอื่น.....	46
2.4.1 สัญญาแฟรนไชส์กับสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ.....	46
2.4.2 สัญญาแฟรนไชส์กับสัญญาตัวแทน.....	48
2.4.3 สัญญาแฟรนไชส์กับสัญญาหุ้นส่วน.....	49
2.4.4 สัญญาแฟรนไชส์กับสัญญาจ้างแรงงาน.....	50
2.4.5 สัญญาแฟรนไชส์กับสัญญาจ้างทำของ.....	51
2.4.6 สัญญาแฟรนไชส์กับสัญญาเช่า.....	52
2.4.7 สัญญาแฟรนไชส์กับสัญญาตั้งผู้จัดจำหน่ายสินค้า.....	53
2.4.8 สัญญาแฟรนไชส์กับสัญญาถ่ายโอนเทคโนโลยี.....	54

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

3. สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาในธุรกิจแฟรนไชส์

3.1 สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้สิทธิ.....	56
3.1.1 สิทธิและหน้าที่ก่อนการเปิดดำเนินธุรกิจแฟรนไชส์.....	57
3.1.2 สิทธิและหน้าที่ต่อเนื่องตามสัญญาแฟรนไชส์.....	64
3.2 สิทธิและหน้าที่ของผู้รับสิทธิ.....	70
3.3 เปรียบเทียบสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาในธุรกิจแฟรนไชส์ ภายใต้กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ.....	75

4. ประเด็นปัญหาในการกำกับดูแลและส่งเสริมการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์
ภายใต้กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

4.1 ปัญหาในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์.....	83
4.1.1 การเปิดเผยข้อมูลแฟรนไชส์.....	83
4.1.2 ข้อบังคับสัญญา.....	108
4.1.2.1 การขายฟ่วง.....	109
4.1.2.2 ข้อผูกมัดพิเศษห้ามทำธุรกิจกับคู่ค้ารายอื่น.....	121
4.1.2.3 ข้อกำหนดแหล่งที่มาของวัตถุดิบ.....	128
4.1.2.4 การกำหนดราคาขายต่อ.....	134
4.1.2.5 ความลับทางการค้า.....	140
4.1.2.6 การห้ามทำธุรกิจแข่งขัน.....	147
4.1.3 ความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก.....	154
4.1.3.1 การทำสัญญา.....	154
4.1.3.2 การทำละเมิด.....	156
4.1.4 การคุ้มครองผู้บริโภค.....	157
4.1.4.1 การควบคุมการประกอบกิจการ.....	158

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

4.1.4.2 ความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์.....	159
4.1.4.3 การโฆษณา.....	163
4.1.5 ข้อจำกัดของกฎหมายไทยในปัจจุบัน.....	165
4.2 ปัญหาในการส่งเสริมการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์.....	166
4.2.1 ภาครัฐ.....	167
4.2.2 ภาคเอกชน.....	168
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
บทสรุป.....	170
ข้อเสนอแนะ.....	186
รายการอ้างอิง.....	189
ภาคผนวก.....	193
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	240